

הלכות תפלין סימן לו לח

אביו *לקנות לו תפלין (ט) לחנכו: הגה *ניש אומרים *דהאי קטן (י) דוקא שהוא (יא) בן י"ג (ז) [7] שנים ויום אחד (בעל העיטור), (יב) *וכן נהגו ואין לשנות (דברי עצמו):

לח דין מי הם החניכים בתפלין והפטורים, ובו י"ג סעיפים:

א (א) חולה מעים (ב) פטור (ב) [א] (ג) מתפלין: הגה אפלו אין לו (ג) (ד) צער, אבל שאר חולה אם מצטער בקולו ואין דעתו מלשכת עליו (ה) פטור ואם לאו חייב (מרדכי א"ח ומינוני פ"ד): **ב (ו) כמי שבריו לו שאינו יכול (ז) להתפלל בלא הפתחה, מוטב שייעבר זמן התפלה ממה שיתפלל בלא גוף נקי (זען לקמן סימן פ). ואם יראה לו שיוכל להעמיד עצמו בגוף נקי (ח) בשעת קריאת שמע, יניח תפלין בין 'אהבה' לקריאת שמע (ט) ויברך: ג (י) ג' נשים ועבדים פטורים מתפלין מפני שהוא מצות עשה (יא) שהזמן גרמא:** הגה ואם (יב) הנשים רוצין להחמיר על עצמן (יג) מוחים בידן (כל"ב): **ד** ^ההמניח תפלין צריך (יד) לזהר מהרהור תאות (ג) אשה: הגה ואם אי אפשר לו בלא הרהורים, מוטב (טו) שלא להניחם (כל"ב ו"א):

א חלוקי קי ב השוכח ר"ש כ"ל ד סימן א ג כמות כ ד בית יסף הירושלמי שפכיא פירוש הרש"מ חיים ראה למת שכתבו בשם הר"ם

שערי תשובה

[7] שנים. עב"ט. וכל שהגיע ל"ג יום אחד אף שאין יודע שהביא שערות חייב בתפלין מדינא מקמת חזקה דרבא, דכל שהגיע לכלל שנים חזקה הביא סימנים, וענין לקמן סי' נה לענין שנת העבור ושא"ר דינים בזה: [6] מתפלין. עב"ט. וענין בחריי שכתב האפלו לא הניח תפלין מעולם אין לברך שהתנינו כיון דרגילה ותודיה (ענין בירוד סי' כח ובת"ש שם), וכן בסיים ספר ונשאיו בני ולדת נכדו הראשון אין לברך שהתנינו, ובלדת בן זכר יש מברכין שהתנינו ולכן אין מברכין בשעת הספלה, ואפלו בלדת בן בכור כמ"ש ש"ך וכתב המ"א דאם רוצה להחמיר בשעת ק"ש ותפלה מתר כמ"ש בסע"ף ב: (ג) אשה. עין ב"י וי"מ ש"ך עליו המ"א, והד"א אהרן מישבו:

באור הלכה

* לקנות לו. ויש לענין אם יש לו שני בנים אם חייב לקנות תפלין עבור כל אחד, או שיוצא כמה שיחנך מתחלה לבנו האחד, ואחר תפלו יתנם לבנו השני: וכן ביטל לו בן אחד, והוא משיג לשאל עבורו תפלין או ישמן לו את תפלין לקריאת שמע ותפלה בכל עת החנוך התינו עד שהגיע לאיש"ט¹⁵, אם יוצא בנה, דאפשר לא דנקט הברקתא (סוכה ד' מג) "אביו קונה לו תפלין" הנינו דוקא בזמן שהיו מניחין תפלין כל היום, ואין מצוי שישאל אחד לחבור תפלין, מה שאין בן בזמננו: תדע, דלא נקט כן בלול"ב¹⁶, שוב מצאתי בב"ח שמשמע קצת דברינו, ויש לדחות, עין שם וצריך עיון: * ויש אומרים נכ"ו. כתב הפרי"מגדים וזה לשונו: ואינו יודע אם הוא י"ג שנים איך חייב יש על אביו, דאיש בפני עצמו הוא, ואם הוא עני, כל ישאל מצוין להתחייב? ויש לומר, י"ג שנים ולא הביא ב' שערות, ולפי זה יש לומר דהוא הדין עד רב שנותיו אם לא הביא ב' שערות חייב לתכבו, עד כאן דבריו. ואף דאין חייב מדינא מקמת חזקה דרבא, וכמו שהביא בשערי תשובה, אף על פי כן יש לומר דלא פקע מאביו מצות חנוך כל זמן שאין יודע שהביא ב' שערות, אבל כל זה דחק גדול, וענין לקמן בסימן רכה סע"ף ב, דכשנעשה הבה י"ג אביו מברך "ברוך שפטרנו", והנינו ממצות חנוך לפי מה שכתב הפנ"א אברהם שם, ולא אמתים אחד מהם לומר דדוקא בשערות שהביא ב' שערות, אלא בנדאי דלענין חנוך שהוא נדבנן נוכל לסמך על חזקה דרבא. והאמת יורה דרכו, שלא ראה הפרי"מגדים את ספר העשור, חלק ב, שבקימו עזרן לא נדפס, כי לפי מה שכתב שם מוכח שדרידה לא נזכר במקרא האי דינא כלל לענין תפנית דרבנן, ומשמע מזה דלא היה על זה תפנית כלל רק לענין דאורייתא שאין בן י"ג מתיב בתפלין כי אם כשיודע לשמור תפלין, והביא על זה המכילתא ראה במקרא "ושמרת את החקה הזאת", עין שם, והוא אפלו אם הביא ב' שערות, דומא וחיוב מזהה הנזכר שם ע"ש. ולענין קשנת הפרי"מגדים, מה שזך אביו לזה, עין בספר ברפ"י יוסף ויתושב לך. וכל זה לפי שיטת העשור, אבל אנו קומא לן בדעת כל הפוסקים וכמו שכתב הבית יוסף, דלא נזכר במקרא האי דינא כלל לענין גדול, רק לענין קטן נהגו העולם להחמיר כהעשור שלא להניח תפלין: * דהאי קטן דוקא. פרוש, ואז תליא באם יודע לשמור תפלין, שזו היא שיטת בעל העשור כמו שפירש שם. ומה דאין נוהגין כהיום לדקדק בזה, אפשר דהרמ"א לא פסק לנהג פניה רק לענין שלא יניח קדם ברימזנה ולא לזה, וכן מוכח קצת בדרכי משה, עין שם. אי נמי, דכל זה דוקא בזמן שהיו מניחין תפלין כל היום וקשה לומר במיניהן, אבל בסיים שאין מניחין רק בזמן קריאת שמע ותפלה, תלין מסתמא שבנעשה י"ג שיעד לשמור תפלין, דומא דהמבאר בסע"ף ב, אם לא כשנודע שאין יודע לשמור תפלין: * [וכן נהגו. עין

(7) שנים. והפ"ח חולק וכתב דקטן הלומד תלמוד יודע לשמור את עצמו חייב אביו לקנות לו תפלין, גם הר"ש הלוי חלק א"ח סימן א פסק משהגיע לעשר שנים חייב לחנכו במצות תפלין. ועכשו נהגו להניח ב' או ג' חדרשים קדם הי"ג שנים, מ"א: (6) מתפלין. מי שבטל מצות תפלין מקמת חלי ועברו עליו למ"ד יום שלא הניחם אם כשתזו והניחם צריך לברך שהתנינו או לא, פסק בתשובות חת"יאר סימן רלו ד"א צ"ע לברך שהתנינו כיון דאינו מצוה דאמא מזמן לזמן ע"ש: (3) צער. אפלו הולך בשוקים וברחובות פטור: (2) אשה. עין ב"י וי"מ ש"ך עליו המ"א, והד"א אהרן מישבו:

משנה ברורה

חנוך הוא: (ט) לחנכו. במצות הנחתם, וכן ללמדו הדינים הנצרכים לזה¹¹: (י) דוקא. וקדם לכן אין מניחו ללבש תפלין אפלו אם ירצה, דבנדאי אין יודע לשמור תפלין: (יא) בן י"ג שנים. הנינו אפלו אם לא הביא שתי שערות [פמ"ג]: (יב) וכן נהגו. ועכשו נהגו להניח שנים או שלשה חדרשים קדם הזמן¹² [מ"א], וענין בבאור הלכה, חרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר, חייב להניח תפלין¹³, אבל אין שומע ואין מדבר, אין מוחין בידו מלהניחם אם רוצה¹⁴ [בה"ט]: **א (א) חולה מעים.** והוא הדין (ב) מי ששתה משקה המשלשל: (ב) פטור. משום דתפלין כפי גוף נקי: (ג) מתפלין. מי (3) שבטל מצות תפלין מקמת חלי ועברו עליו שלשים יום שלא הניחם, כשתזו ומניחם אין צריך לברך שהתנינו: (ד) צער. אפלו (א) הא הולך בשוקים וברחובות פטור, (ז) ואסור לו להחמיר, על עצמו בנה, אלא בשעת קריאת שמע ותפלה אם יודע שיוכל להעמיד את עצמו בגוף נקי, וכמו שכתב לקמן בסע"ף ב: (ה) פטור. שמא (ו) מתוך הצער יסית דעתו מהם. ואם רוצה להחמיר על עצמו (ו) רשאי. מי (ו) שלבו ערם, דהנינו שהולך במכנסים לבר ולמעלה הוא ערם [ואין בכלל זה מה שבי"ת הצנאר פתוח], לא יניח תפלין, דאף דלברך רשאי כיון שערותו מכסה כדמוכח בסימן עד, אפלו הכי אין נכון שיהא מגלה לבו ויניח תפלין: **ב (ו) מי שבריו לו.** לאפוקי אם אינו יודע בברור, בנדאי אין לבטל אפלו תפלה בצבור משום זה: (ז) להתפלל. דוקא תפלה, משום דהוא כעומד לפני המלך, וגנאי הוא לעמוד להתפלל על דעת שיפסק באמצע עד שיקלה הריח¹⁵, אבל קריאת שמע וברכותיה מתיר¹⁶, אף בלי תפלין: (ח) בשעת קריאת שמע. עין לקמן סימן פ במשנה ברורה פי שם יבאר הכל בענין השם: (ט) ויברך. ויקרא בהן ש"מעי' ואחר כך יחלצו¹⁷. ואם יודע שאין יכול לעצור עצמו מלהפית אלא בקרי שיוכל לחלץ השל" ראש¹⁸, אפלו הכי מתר להניח לכתחלה את שניהם¹⁹, בן פכת הפנ"א אברהם²⁰, אבל הפרי"מגדים מספק בזה: (ג) ג' נשים. (ח) וטמטום ואנדורגוניוס תביין בתפלין מספק ככל המצות²¹: (יא) שהזמן גרמא. דהא

שבת יום-טוב לאו זמן תפלין: (יב) הנשים. עין בפרי"מגדים שהוא הדין לענין עבדים²²: ועין בספר תוספות-שבת שכתב בהד"א להפקד, ועין בספר תוספות-ירושלים: (ג) מוחין בידן. מפני שצריכין גוף נקי, ונשים אין זריות להזהר: ד (יד) לזהר. דבעינן (ט) גוף נקי גם ממחשבה רעה: (טו) שלא להניחם. ומפל מקום יראה בכל היכלת (ו) לכף את עצמו ולמשך הלב ליראת שמים כדי להסיח הדעת מדברי

שער הציון

(6) חיי אדם: (2) באר היטב: (ג) מנ"אברהם: (4) מנ"אברהם: (5) פרישה: (6) פרי"מגדים: (7) מנ"אברהם: (8) מנ"אברהם: (9) פרי"מגדים: (10) מנ"אברהם: (11) פרי"מגדים: (12) מנ"אברהם: (13) מנ"אברהם: (14) מנ"אברהם: (15) מנ"אברהם: (16) מנ"אברהם: (17) מנ"אברהם: (18) מנ"אברהם: (19) מנ"אברהם: (20) מנ"אברהם: (21) מנ"אברהם: (22) מנ"אברהם:

הלכות תפילין סימן לח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טז]

אָפּלוּ בַּיּוֹם שֶׁנֶּקְבְּרוּ⁽¹⁰⁾ שְׁאֵינוּ יוֹם הַמִּיתָה⁽¹¹⁾ וְכו', לֹא יִנִּית תְּפִלִּין בַּיּוֹם⁽¹²⁾; אָבָל אִם מָת אוּ נִקְבַּר בְּחַלְה־הַמוֹעֵד, מִנִּית תְּפִלִּין בֵּין בְּחַלְה־הַמוֹעֵד⁽¹³⁾ וְכו', הַמְנַהֵג שְׁלֵא לְבָרֵךְ עַל תְּפִלִּין בְּחַלְה־הַמוֹעֵד⁽¹⁴⁾.

10) ובאופן זה שיום המיתה כבר עבר, אם כבר מסרוהו ליחברא קדישא' שהם מתעסקים לקבורו, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' צד) שחייב בתפילין, כיון שכבר אינו עוסק בטיפול במת ובצרכי קבורתו.

11) ואם מת לו מת ביום שישו ואין שהות לקבורו עד לאחר השבת, כתב הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ג סי' קסז) שוראי שיום שישו נחשב ליום מר ואין לו להניח אז תפילין.

ולענין מי שאינו יודע עדיין שמת לו מת, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ח ס"א) שטוב להודיעו רק לאחר שיניח תפילין, כדי שלא יתבטל ממצות תפילין באותו יום, שכן כל זמן שלא נודע לו שמת לו מת לא חלה עליו אנינות. אמנם אם הוא מעצמו מסופק ומוטל עליו לברר את הדבר, יתכן שנכון להודיעו מיד.

12) והנהוגים להניח תפילין של ר"ת, כתב ההגהות רעק"א (ס"ק א) בשם כתבי האר"י ז"ל שבכל שבעת ימי האבלות לא יניחן האבל. והברכי יוסף (ס"ק ד) הביא בשם הרש"ש, שבכתבי מהר"ו האמיתיים לא נמצא דבר זה, ויש להניחן גם בימי האבל. וכתב הכף החיים (ס"ק כא) שכך נתפשט המנהג להניחן גם בימי האבלות.

13) ובטעם הדבר כתב המג"א לקמן (סי' תקמח ס"ק ה), שהרי מה שאבל פטור מן התפילין הרי זה משום שהוא לו יום מר, וזה לא שייך בחול המועד. וכתב הגרש"ז אויערבך (שש"כ פס"ד הע' קלה ובח"ג שם), שלפי זה באופן שהקבורה לא היתה ביום המיתה, בימים בהם אין אבלות נוהגת אלא בדברים שביצינעה, כגון בפורים או בערב פסח אחר חצות, חייב האבל בתפילין, שאף על גב שעולים ימים אלו למנין שבעה, מ"מ אין זה חשוב כיום מר, שהרי מותר הוא בבגדי חג וכדומה.

ולקמן (סי' תקמח ס"ק טו) כתב המשנ"ב לעיין בדבריו כאן ובשע"ת שם. ושם בשע"ת (סי' ד) כתב, שהשבות יעקב חולק וסובר שבחול המועד נמי אין להניח תפילין ביום הראשון, וכן ביום השני עד אחר הגז' החמה וכשאר ימות השנה. והוסיף השע"ת שם, שיש להתיר להניח תפילין ביום השני אף קודם הגז' החמה מאחר שיש פוסקים הסוברים שאבל מניח לעולם ביום השני מיד.

14) ולעיל (סי' לא ס"ק ח) כתב שהסכמת האחרונים היא שבחול המועד יותר טוב להניחן בלא ברכה.

והמנהג בארץ ישראל הוא שלא להניח תפילין בחול המועד (לוח א"י). וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' יא), וכן כתב בשו"ת הלכות (סי' לא ס"ג).

[משנ"ב שם]

יְכַן לְשִׁנְיָת בַּיּוֹם טוֹב שְׁנֵי יָנִית תְּפִלִּין בְּאֶסְרוֹ-חַג⁽¹⁵⁾ וְכו', גַּם-יְכַן דִּינוֹ כִּיּוֹם הַקְּבוּרָה⁽¹⁶⁾ וְכו', וְאִם עַל-יְדֵי הַשְּׂמוּעָה בְּאֶ לְיָדֵי כְּכִי, צָרִיךְ לְחַלְצֵן וְכו', וְעַיִן לְקַמְן בְּסַעֲיָה ט"ז⁽¹⁷⁾.

15) ואפילו בארץ ישראל שעושים יום טוב רק יום אחד, כתב הרעק"א (י"ד סי' שפח ס"א) שמניח תפילין באיסורו חג. וכן מבואר בפמ"ג (א"א סי' תקמח ס"ק ה).

16) ואם שמע שמועה קרובה בשבת, כתב המשמרת שלום (להגר"ש צרניאק, ה' שמחות אות ת ס"ק נח) שביום ראשון יניח תפילין, כיון שבשבת כבר נהג אבילות ביצינעה והוא היום מר.

17) ממה שכתב לעיין בסי', משמע שצריך לחולצ'ן כשמגיע לכבי

משום שמסירה דעתו מהתפילין. ואף שכתב לקמן (סי' מד ס"ק ג) שלא נחשב להיסח הדעת אלא כשעומד בשחוק וקלות ראש, והרי כשכא לידי כבי אינו במצב של שחוק וקלות ראש, ביאר התפארת ישראל (ידיים פ"ב י"ב י"ג) שאין האיסור בעצם הסחת דעתו מהתפילין, אלא שמא מחמת הסחת הדעת יבוא לעשות דבר שאינו הגון כשהוא לבוש בהן כגון להיכנס לבית הכסא, ויש לחוש לכך גם בשעת כבי ומספד. והערוך השלחן (סי' כח ס"ג) ביאר, שהיסח הדעת האסור בתפילין הוא כדי שלא יבוא לידי קלות ראש, ועוד משום שכשליבו נשבר הוא בעצבות אינו יכול להיות בשמחה של מצוה כפי שצריך להיות בשעת הנחתן, ומהר"ם בנעט (ביאור על ה' קטנות שבמרדכי ד"ה תפילין) כתב, שאמנם אָבָל השרוי בצער אינו עובר באיסור על הסחת דעתו שהרי אינו מיקל ראשו, מ"מ בזמן שמסירה דעתו מהתפילין הרי זה כאילו אין התפילין מונחות עליו ואינו מקיים את המצוה, ומדוע להניחן בחינם, והעמק ברכה (תפילין אות ה) ביאר, שעיקר האיסור בהיסח הדעת הוא משום שבכך אינו עומד במצב של יראה, ולכן גם המצטער שאינו במצב של יראה פטור מתפילין.

[משנ"ב ס"ק כא]

תְּנִיבֵן בְּתְּפִלִּין⁽¹⁸⁾.

18) ולענין קריאת פרשיות קריאת שמע ופרשת 'קדש' בתשעה באב במנחה כשהוא לבוש בתפילין, כתב לקמן (סי' תקנה ס"ק ד) שיזהר שלא לקרותן, כיון שבקריאתן הוא כקורא בתורה, ותשעה באב הרי אסור בתלמוד תורה כל היום. והרגיל ללבוש תפילין של ר"ת, כתב שם (ס"ק ד) שיניחן גם בתשעה באב.

[משנ"ב ס"ק כד]

אָבָל אִם עָקַר פְּנִינָם רַק לְהַשְׁמֵר לֹא מְקַרֵּי עוֹסֵק בְּמַצְוָה⁽¹⁹⁾.

19) ולענין העוסק בצרכי רבים, כתב בביה"ל לקמן (סי' ע ס"ד ד"ה היה עוסק) שמשמע מדברי רבינו מנוח, שבדורותינו אין תולים שכונותו לשם שמים אף אם אינו מקבל שכר, ואינו נחשב כעוסק במצוה. עוד כתב שם, שהכסף משנה דחה את דברי רבינו מנוח.

עוד כתב (שם), שאף במקבל שכר ועיקר כוונתו לזה, יש לעיין בדבר, שמא אם אין מי שישתדל אלא הוא, ונחשב כעוסק במצוה.

[ביה"ל ד"ה הם ותגריהם]

גְּרֵי דְּסִבְיָא לֵה לְרֵבִי עֲקִיבָא, דְּהִלְכָה כְּמוֹתוֹ, דְּאָפְלוּ תִּיבָא שְׁהוּא מְכַן לְהִנְאִתוֹ גַּם-יְכַן מְקַרֵּי עוֹסֵק בְּמַצְוָה וּפְטוּר⁽²⁰⁾.

20) וליישב זאת, כתב הגר"א"ב וסרמן (קובץ הערות סי' מח אות יא) שחלוק הכשר מצוה, שבוה צריך שיעשה לשם מצוה ולא לצורך עצמו, מדבר שהוא מנוף המצוה וכגון הלואה וכדו', שבוה אף אם עושה לצורך עצמו הרי הוא נחשב כעוסק במצוה [ועל דרך שחילק הביה"ל בעצמו בסוף דבריו]. אולם מדברי המג"א שהשוה את השבת אבידה לתגרי תפילין, מבואר לכאורה שסובר שאין לחלק בכך.

[ביה"ל שם]

וּמְכַן מְקוֹם נְרָאָה לִי דְאִם פְּנִינָה לְשִׁנְיָהם בְּשָׁנָה מְקַרֵּי עוֹסֵק בְּמַצְוָה⁽²¹⁾.

21) ולענין שליח מצוה ההולך בשכר ועיקר כוונתו להנאת עצמו, כתב לקמן (סי' תרמ ס"ז ד"ה שלוחי מצוה) בשם הכתב סופר שאינו נקרא עוסק במצוה, כיון שצריך שתהיה כולה לה' בלא הנאה לעצמו, וכתב לעיין בביה"ל כאן. וכן לענין העוסק בצרכי רבים ומקבל שכר, כתב לקמן (סי' ע ס"ד ד"ה היה עוסק) שאם כוונתו לשניהם בשוה, נקרא עוסק במצוה.

הַלְבוּת תַּפְּלִין סִימָן לַח

סו בְּאֵר הַגּוֹלָה

ה מועד קטן כח
וכדעת הר"ף שם
ו ר"א"ש פרק בתרא
דמנעו ז סבה כח
ח שם כו ט רבנן
יחם ירמיהו נסים
יחגולות אר"י בשם
אור ור"ע ורבנן וזה

ה **אָבֵל** (טו) **בְּיוֹם** (ד) [ד] **רֵאשׁוֹן** (י) **אָסוּר** **לְהִנִּיחַ תַּפְּלִין**; (יח) **מִכָּאֵן וְאֵילָף** (ה) (יט) **חֵיב אָפְלוּ בְּאוֹ**
(כ) **פְּנִים** (ו) **חֲדָשׁוֹת** ו' **יִתְשַׁעַז בְּבָב** (כא) **חֵיבֵי בַתְּפִלִּין**; (ועי'ן לַקְּמֹן סִימָן תַּחְנָה): ז (י) **וְהָתֵן וְשׂוֹשְׁבֵינֶיךָ**
(פרוש, רעיו השמחים עמו) (כב) **וְכָל בְּנֵי חֶפְזָה** (כג) **פְּטוּרִים**, **מִשּׁוּם דְּשִׁכְיָת שְׁכָרוֹת וְקָלוֹת רֵאשׁ**:
ח ***כּוֹתְבֵי תַּפְּלִין וּמוֹזוֹת**, ***הֵם** (ח) (כד) **וְתַגְּרִיהֶם** (כה) **וְתַגְּרֵי תַּגְּרִיהֶם** **וְכָל הַעוֹשִׂים בְּמִלְאֶת שְׂמִים**,
פְּטוּרִים **מִהַנְחַת תַּפְּלִין כָּל הַיּוֹם** **זוֹלַת בִּשְׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וְתַפְּלָה**: ה **הָגָה** ***וְאֵם הָיָה** (כו) ***צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת**

בְּאֵר הַיֵּטֵב

(7) **רֵאשׁוֹן**. פ"י ביום הקבורה, היום המיטה פטור מכל המצות כל זמן שלא נקבר דאז מקרי אונן, וה"ה אם שמע שמועה קרובה אסור ג"כ להניח תפלין ביום הראשון כמו יום הקבורה, ט"ו ב"ד סימן תב ס"א, ומהר"ט"ן בחדושיו לפרק אינהו נשך דף יב פסב דנקטינן דדוקא יום המיטה ויום הקבורה פטור מן התפלין יום ראשון, אָבֵל קְשֵׁמִיתָה הֵיחָה יוֹם אַחַר וְהַקְּבוּרָה יוֹם אַחַר חֵיב בַּתְּפִלִּין אָפְלוּ בְּיוֹם רֵאשׁוֹן ע"ש: (ה) **חֵיב**, מִשְׁמַע דְּחֵיב מֵיָד, אָבֵל בִּי"ד סִימָן שַׁחַת כָּתַב אַחַר הַגִּזְזָה הַסְּמָה, עמ"א ועי'ת. כָּתַב הָאָר"י ז"ל דְּאֵין לְהִנִּיחַ תַּפְּלִין דְּרִית' כָּל ז' יָמֵי אַבְלוּת: (ו) **חֲדָשׁוֹת**. פ"י מנחמים חדשים, ומ"א פסק דאם באו פנים חדשות אינו מניח לכתחלה עד שילכו, אָבֵל אִם הֵנִיחַ אֵינוֹ חוֹלֵץ ע"ש: (י) **הָתֵן וְשׂוֹשְׁבֵינֶיךָ**. בהשוכת רמ"א ס"י קלב פסב דחתן בזמן הנה חייב בהפלה ובתפלין, וכן נתפשט המנהג בזמן הנה באמצעות אלו דחתן וכל בני חפז קורין ומתפללין. וכתב המג"א ולי"נ הפקל לא הפסיד אם החתן מסב אצלם, ע"ש ובהנה"ג: (ט) **וְתַגְּרִיהֶם**. דוקא הלוקחים כדי להמציאם למכור למי שצריך להם, אָבֵל אִם עוֹשֶׂה

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

הבאי המדיקים לגוף ולנפש, ולפנות הלב לקבל עליו על מלכות שמים בקדושה: ה (טו) **בְּיוֹם רֵאשׁוֹן**. פרוש, אָפְלוּ בְּיוֹם שֶׁנִּקְבְּרוּ (10) (יא) **שְׂאִינּוּ יוֹם הַמִּיתָה**(11), פִּינָן שְׁהוּא יוֹם רֵאשׁוֹן לְאַבְלוּת וּלְמַנְחָמִים, וְעַל-כֵּן אָפְלוּ אִם נִקְבַר (יב) בְּלֵילָה לֹא יָנִיחַ תַּפְּלִין בְּיוֹם(12); אָבֵל אִם מָת אוֹ נִקְבַר בַּחֲלֵ-הַמוֹעֵד, מֵנִיחַ תַּפְּלִין בֵּין בַּחֲלֵ-הַמוֹעֵד(13) [נהפ"ר מִגְּדִים בְּסִימָן עֵא מִפְּקַפֵּק בְּנֵה, דְּמַכְלֵ מְקוּם יוֹם מָר הוּא לוֹ הַיּוֹם הָרֵאשׁוֹן, וְעַל-כֵּן-פִּינֵי צְרִיף לְזַהַר שְׂאֵל לְבָרָךְ עֲלֶיהָ, וּבְקֵאל הֵב הַמְּנַגֵּג שְׂאֵל לְבָרָךְ עַל תַּפְּלִין בַּחֲלֵ-הַמוֹעֵד(14)] וְכֵין לְאַחַר הַמוֹעֵד אִף שְׁהוּא יוֹם רֵאשׁוֹן לְאַבְלוּת, מִכָּל מְקוּם כִּכְר נַחְמוּהוּ מִנְחָמִים בַּמוֹעֵד. וְכֵן שֶׁנִּשְׁקַבֵּר בְּיוֹם-טוֹב שְׁנֵי יָמֵי תַּפְּלִין בְּאַסְרוּ-חַג(15), דְּיוֹם-טוֹב שְׁנֵי עוֹלָה לְמִנְיָן שְׂבָעָה, יוֹם שְׂאֵחַר הַמוֹעֵד יִחְשַׁב לְשָׁנִי. וְכֵן אִם שָׁמַע שְׂמוֹעָה קְרוֹבָה [דְּהֵינּוּ בַּחוּץ שְׁלֹשִׁים אָפְלוּ בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים עֲצוּמוֹן גֶּסֶן-בֵּין דֵּינוּ בְּיוֹם הַקְּבוּרָה(16), וְלָכֵן אָפְלוּ אִם שָׁמַע בְּלֵילָה, לֹא יָנִיחַ תַּפְּלִין בְּיוֹם; וְאָפְלוּ בֹא לוֹ שְׂמוֹעָה קְרוֹבָה שֶׁשָּׁכַר הֵנִיחַ תַּפְּלִין וְהַתְּחִיל לְהַתְּפַלֵּל, חוֹלְצֵן. וְאִם שָׁמַע שְׂמוֹעָה רְחוּקָה, דְּהֵינּוּ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים שְׂאִין הָאֲבָלוּת רַק שְׂעָה אַחַת. מֵתָר לְהִנִּיחַ תַּפְּלִין, וְכֵל-שֶׁשֶּׁן שְׂאִין צְרִיף לְחֻלְצֵן; וְעַל-כֵּן אִם בֹּא לוֹ הַשְּׂמוֹעָה בְּאִמְצַע פְּטוּקֵי דוֹמְרָה וְכֵהֵא יְגוּאָה, לֹא יִחְלֹץ הַתַּפְּלִין, רַק יִחְלֹץ מִנְעֻלָּיו מִשּׁוּם אַבְלוּת; וְאִם עַל-יְדֵי הַשְּׂמוֹעָה בֹּא לְיָדֵי כְּבִי, צְרִיף לְחֻלְצֵן, כְּדַמְכּוּחַ מִיּוֹדֵה דַּעַת סִימָן שַׁחַת סַעֲרֵי ב' וְסִימָן תַּב בְּשִׁי"ף סַעֲרֵי-קָטָן ב', וְעַיִן לַקְּמֹן בְּסַעֲרֵי ט"ז: (יז) **אָסוּר**. דתפלין נקראין פֶּאָר בְּפִסְטוֹק, וְאָבֵל מַעוּלָל בְּאַפְרָה, וְאֵין נְאֻה לְתַת פֶּאָר תַּחַת אַפְרָה: (יח) **מִכָּאֵן וְאֵילָף**. דְּכַתִּיב "וְאַחֲרֵיתָה בְּיוֹם מָר", שְׁמַע מִנֵּה דַּעֲקָר מְרִירוֹת הוּא יוֹם רֵאשׁוֹן: (יט) **חֵיב**. מִשְׁמַע דְּחֵיב מֵיָד; וְיֵשׁ פּוֹסְקִים (יג) דְּבִיּוֹם שְׁנֵי אֵין לְהִנִּיחַ קָדָם הַגִּזְזָה, עַל-כֵּן מְהַנְכוֹן לְהַמְתִּין מִלְּהִנִּיחַ עַד אַחַר הַגִּזְזָה: (כ) **פְּנִים חֲדָשׁוֹת**. נִחַםס אוֹתוֹ. וּמִשְׁמַע דְּמֵנִיחַ לְכַתְּחֵלָה, אָבֵל (יד) הַאֲחֵרוֹנִים מִסְּקֵי דְּאֵין לְהִנִּיחַ בְּפִנֵּיהֶם תַּפְּלִין עַד שְׂיִלְכוּ לְהֵם, אָלֵא דְּאֵין חוֹלֵץ אִם הֵנִיחַ קָדָם שְׂבָאוּ פְּנִים חֲדָשׁוֹת: ו' (כא) **חֵיבֵי בַתְּפִלִּין**(18). דְּלֹא חֲמִיר תַּשְׁעָה בְּבָב מִשְׁאָר יָמֵי אַבְלוּת: ז (כב) **וְכָל בְּנֵי חֶפְזָה וְכוּ'**. וְדוֹקָא (טו) בְּמִקּוּם חֲדָשָׁה, דְּשֵׁם כְּתִיב שְׁכָרוֹת וְקָלוֹת רֵאשׁ: (כג) **פְּטוּרִים**. בְּתַשׁוּבַת רמ"א סִימָן קלב פסב דְּהַאֲדִינָא שְׂאִף הַחֲתָן חֵיב בְּקִרְיַת שְׁמַע וְתַפְּלָה (כמו שכתב בסימן עז). מִמִּילָא חֵיבֵין הַחֲתָן וְכָל בְּנֵי חֶפְזָה גַם בַּתְּפִלִין, עַיִן שֵׁם, וְעַיִן בְּמַגְן-אַבְרָהָם שֶׁמִּפְּקַפֵּק בְּדִינוּ וּמַצְדָּר לְפִסַּק כֶּהֱשִׁלְחוֹן-צְרוּף דְּפִטוּרֵין מִתַּפְּלִין בַּעַת הַמְּשַׁתָּה, וְגַם לְעַנְיָן תַּפְּלָה, הַמְּקַל בְּדַעַת רש"י לְפִטוּר בַּעַת הַמְּשַׁתָּה לֹא הַפְּסִיד אִם הַחֲתָן מִסַּב אֲצֵלָם, דְּאֵז הֵי מִצְוָה לְדַעַת רש"י, אָבֵל מַדְבְּרֵי הַגִּבְרָא בְּבִאוּרָו מִשְׁמַע שְׂאִין לְהַקָּל לְעַנְיָן תַּפְּלָה, וְכִמוּ שֶׁכַּתַּב בְּבִית-יּוֹסֵף בְּסִימָן רלב. וְעַיִן בַּעַל-תַּמִּיד וּבְבִירֵי-יוֹסֵף שֶׁכַּתַּב דְּנִתְפַּשֵׁט הַמְּנַגֵּג בְּהַרמ"א שֶׁהַחֲתָן וְכָל סִיעָתוֹ קוֹרִין וּמִנִּיחִין תַּפְּלִין וּמַתְּפַלְלִין מִיּוֹם הָרֵאשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁבִיעִי: ח (כד) **וְתַגְּרִיהֶם**. אִף שְׂמִירוּחִין מִזָּה. וְדוֹקָא אִם עֲקָר בְּנֵתָם כְּדִי לְהַמְצִיאַן לְמַכּוֹר לְמִי שְׂצָרִיף לְהֵם, אָבֵל אִם עֲקָר בְּנֵתָם רַק לְהַשְׁתַּמֵּר רַק לְהַשְׁתַּמֵּר לֹא מִקְרִי עוֹסֵק בְּמִצְוָה(19) [מ"א]: (כה) **וְתַגְּרֵי תַּגְּרִיהֶם**. הַקּוֹנִים מִן הַקּוֹנִים לְמַכּוֹר עַל-יְדֵי עַל-יְדֵי: (כו) **צְרִיכִים וְכוּ'**. כְּגוֹן שְׁנוֹדְמָן לוֹ קוֹנֵה שְׂרוּצָה לְקָנוֹת סַח"ס, וְהַקּוֹנֵה רוּצָה לְפָרֵשׁ בֵּינָם אוֹ בְּשִׁנְאָה עַכְשָׁו,

בְּיוֹד ס'י רסה עכ"ל ועי"ל בט"ז ס"ס ככ: [ד] **רֵאשׁוֹן**. עב"ט, ומ"ש בשמועה קרובה, כתב בש"צ בשם ספר שבט-יהודה לפת"י עיי"אש ב"ד שהפוסקים לא גלו דעתם על יום ב' קדם הגז החסרה, ויש פנים לקאן ולקאן, ועכ"ד נקבדא בנפשה לפרק אינהו נשך דף יב פסב דנקטינן דדוקא יום המיטה ויום הקבורה פטור מן התפלין יום ראשון, אָבֵל קְשֵׁמִיתָה הֵיחָה יוֹם אַחַר וְהַקְּבוּרָה יוֹם אַחַר חֵיב בַּתְּפִלִּין אָפְלוּ בְּיוֹם רֵאשׁוֹן ע"ש: (ה) **חֵיב**, מִשְׁמַע דְּחֵיב מֵיָד, אָבֵל בִּי"ד סִימָן שַׁחַת כָּתַב אַחַר הַגִּזְזָה הַסְּמָה, עמ"א ועי'ת. כָּתַב הָאָר"י ז"ל דְּאֵין לְהִנִּיחַ תַּפְּלִין דְּרִית' כָּל ז' יָמֵי אַבְלוּת: (ו) **חֲדָשׁוֹת**. פ"י מנחמים חדשים, ומ"א פסק דאם באו פנים חדשות אינו מניח לכתחלה עד שילכו, אָבֵל אִם הֵנִיחַ אֵינוֹ חוֹלֵץ ע"ש: (י) **הָתֵן וְשׂוֹשְׁבֵינֶיךָ**. בהשוכת רמ"א ס"י קלב פסב דחתן בזמן הנה חייב בהפלה ובתפלין, וכן נתפשט המנהג בזמן הנה באמצעות אלו דחתן וכל בני חפז קורין ומתפללין. וכתב המג"א ולי"נ הפקל לא הפסיד אם החתן מסב אצלם, ע"ש ובהנה"ג: (ט) **וְתַגְּרִיהֶם**. דוקא הלוקחים כדי להמציאם למכור למי שצריך להם, אָבֵל אִם עוֹשֶׂה

בְּאֵר הַלְכָה

במשנה ברורה, ועי'ן בפרי"מ מְגִידִים שְׁמַצְדָּר לְפִסַּק כְּמוֹ שֶׁכַּתַּב הַב"ח, דְּעַל-כֵּל-פְּנִים קָטָן כֵּן י"ב שָׁנָה הַלּוּמֵד תַּלְמוּד וּמִבֵּין כּוֹל לְהִנִּיחַ תַּפְּלִין, דְּעַל-כֵּן בְּנֹדָא נִכְלַל לְסַמְךָ, אִם יוֹדַע לְשַׁמֵּר לֹא עֲצוּמוֹ מֵהַתְּכַרֵּם הַנְּקוּרִים בְּסַמְךָ:
* **כּוֹתְבֵי סְפָרִים תַּפְּלִין וּמוֹזוֹת וְכוּ'**. כִּי צְרִיף לוֹמַר, הֵבֵי אִימָא בְּגִמְרָא וּבְכָל הָרֵאשׁוּנִים: * **הֵם וְתַגְּרִיהֶם וְכוּ'**. עַיִן בְּמִשְׁנֵה בְּרוּרָה מַה שֶׁכְּתִבּוּ בְּשֵׁם הַמַּגְן-אַבְרָהָם. וְלַעֲנִיּוֹת דַּעֲמִי צְרִיף עַיִין מְכַבָּד מַצִּיעַ דָּף פַּב עַמּוּד ב', מִר סַבֵּר מִצְוָה קַעֲבִיד שְׁהִלְחוּ וּמִר סַבֵּר לֹא מִצְוָה קַעֲבִיד שְׁלֵהֲנָחוּ מִתְּפִנָן, עַיִן בְּרִש"י שֵׁם ד"ה מְלִנְיָה צְרִיף וְכוּ', אָפְלוּ הֵבֵי אִימָא מִצְוָה עֲכִיל, הָרִי דְּסַבְּכֵנָא לֵה לְבִיבֵי עֲקִיבָא, דְּהַלְכָה כְּמוֹתוֹ, דְּאָפְלוּ הֵיבָא מְכּוֹן לְהַנְחִיאוּ גִסְכֵּן מְקָרִי עוֹסֵק בְּמִצְוָה וּפְטוּר(20) מִלְּמִיתִב רַקמָא לְעַנְיָא, דְּעַל-יְדֵי-זֵינָה הָרִי שׁוּמְרֵי-שְׂכָר. וְאוֹלֵי דְּכַנְתָּ הַגְּמָרָה בְּמַה שְׂאִמְרָה לִי סַבֵּר מִצְוָה קַעֲבִיד שְׁהִלְחוּ, הֵינּוּ שֶׁמִּסְמָמָא מְכּוֹן בְּנֵה לְקִים מִצְוָת בּוֹרְאָא וּמְכּוֹן לְהַנְחִיאוּ גִסְכֵּן, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סַבֵּר דְּלֵהֲנָחוּ לְבַד מְכּוֹן, וְכַעֲנִין מַה שְׁפָרַשׁ רש"י בְּפִסְטוּס דָּף ח עַמּוּד ב' בְּדוּרָה מִתְּחִיל הָרִי זֵה צְרִיף אִמְרוּ וְכוּ' וּמִתְּפִנָן אִף וְכוּ', וְשֵׁם בְּעַמּוּד א' דְּבִיּוֹר הַמְּתַחֵיל וְכֵהֵא יְגוּאָה וְכוּ', עַיִן שֵׁם, אָבֵל אִם אֵינוֹ יוֹדֵעִין שְׂכּוֹנָתוֹ רַק כְּדִי לְהַרְוִיתָה, לֹא מְקָרִי עוֹסֵק בְּמִצְוָה. וּמְכָל מְקוּם נְרָאָה לִי דְּאִם בְּנִתְנוּ לְשִׁנְיָהם בְּשׁוּגָה מְקָרִי עוֹסֵק בְּמִצְוָה(21), וְכַעֲנִין מַה שֶּׁפִּסַּק תַּהֲלֵיה בְּכַה בְּסִימָן תַּחַסַּף סַעֲרֵי-קָטָן ח, דְּאִם קָטַע בְּשׂוּפָר לְהַתְּלַמֵּד וְגַם לְצֹאָה לְבִד מִצְוָה יִצָּא דְּדִי חוֹבָתוֹ, וְדַע עוֹד דְּלַעֲנִין כְּתִיבִית סַח"ס גּוּפָא, כְּמוֹ שֶׁפְּרָשֵׁי שֶׁכּוֹתֵב בְּתוֹתוֹ לְהִשְׁתַּמֵּר, מִסְּתַפְּקֵינָא לוֹמַר דְּאָפְלוּ הֵבֵי מְקָרִי עוֹסֵק בְּמִצְוָה, אִף דְּלְכַאוּרָה הֵינּוּ הָרִי דְּהַמַּגְן-אַבְרָהָם שֶׁכְּתִיב מְפָרַשׁ רש"י, נְרָאָה לְעַנְיּוֹת דַּעֲמִי לְחַלֵּק, אִף דְּעַל-יְדֵי-זֵה יַפֵּל מִמִּילָא גִסְכֵּן הַקְּשָׁיָא שֶׁל הַמַּגְן-אַבְרָהָם, וְהוּא: דְּלַעֲנִין כְּתִיבִית גּוּפָא דְּהֵיבָא בְּנֹדָא עֲצֵם מִצְוָה בְּכַתִּיב "וּכְתִבְתֶּם", וְרַק דְּאִינָה גַּמֵּר מִצְוָה קָדָם הַקְּשִׁירָה, וְכַדְמוּכָב בְּמַנּוּחַת מֵא ע"ב, הוּא תַּמִּיד כְּכָל עוֹסֵק בְּמִצְוָה, וְאָפְלוּ אִם אֵינוֹ יוֹדֵעִין שְׂעָקָר הַתְּחִלְתוֹ לְכַתֵּב הָיָה רַק בְּשִׁבְלֵי שְׂכָר וְלֹא זֵה לֵהּ הַתְּחִיל, מְכָל מִקּוּם אִמְרוּיָן דְּהַשְׁתַּמֵּר שְׂכּוֹתֵב אֵין מְכּוֹן כָּלל, רַק שְׂכּוֹתֵב סַח"ס לִשְׁם מִצְוָת תַּפְּלִין פְּרִין, וְמַה שְׁפָרַשׁ רש"י "הַלּוֹקְחִין כְּדִי לְהַמְצִיאַן וְכוּ'", הֵלֵא רַק עַל וְתַגְּרִיהֶם' פְּרַשׁ, וְכַנְתּוּן דְּשֵׁם הֵלֵא הַמַּסְתַּר בְּעַנְיֵי תַּפְּלִין לֹא נִזְכָּר בְּשׁוּם מְקוּם לְמִצְוָה; וְאָפְלוּ אִם נִאֲמַר מִמַּה שֶׁהוּא מִזְכָּר לְאִינָה אֵדָם הַצְּרִיף תַּפְּלִין הוּא כְּכָל עוֹסֵק בְּמִצְוָה, עַל-כֵּל-פְּנִים בְּשַׁעָה שְׁהוּא קוֹנֵה תַּתְּפִלִּין מִהַסְּפֹרָה כְּדִי לְסַחֵר כֶּסֶף אֵין שֵׁם לְעַתְּמֵתָה עֲצֵם פְּעֻלַת הַמִּצְוָה כְּלָל בְּהַמְשַׁעָה גּוּפָא, וְהַגְּמָרָה פְּטוּרָה כְּכָל גּוֹנֵי, לָכֵן פְּרַשׁ רש"י "הַלּוֹקְחִין כְּדִי לְהַמְצִיאַן לְמַכּוֹר לְמִי שְׂצָרִיף לְהֵם", וְרוּצָה לוֹמַר דְּאֵז עַל-יְדֵי מַתְּשַׁבְּתָה שְׁהוּא לִשְׁם מִצְוָה מַתְּשַׁבְּתָה פְּעֻלָּתוֹ לְעוֹסֵק בְּמִצְוָה, מַה שֶׁאֵין פִּין בְּעַנְיֵי מַחֲזִיר אַבְדָּה כְּתִיבִית סַח"ס וְכֵהֵא יְגוּאָה, הַפְּעֻלָּה גּוּפָא הוּא כְּכָל עוֹסֵק בְּמִצְוָה: * **וְאֵם הָיָה וְכוּ'**. עַיִן בַּעַל-תַּמִּיד וּבְבִירֵי-יוֹסֵף מִכְּנָן-אַבְרָהָם וּבְבִאוּר הַגִּבְרָא וְשִׂאֵר אַחֲרוּנֵים דַּעַת תְּרַמ"א לְפִסַּק כְּתַלְמוּתָה דִּין וְלֹא כְּתוּרִישְׁלֵמי, עַיִן בְּסִימָן אִף מְקָרִיָּא שְׁמַע וְתַפְּלָה גּוּפָא, וְלֹא כְּתַלְמוּתָה דְּלִידֵיהּ כְּכָל גּוֹנֵי חֵיב בְּקִרְיַת שְׁמַע וְתַפְּלָה, וּמִשְׁמַע מַעַל-תַּמִּיד וּמְנָן-אַבְרָהָם דְּהַלְכָה כְּתוּרִישְׁלֵמי: * **צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת**

שְׁעַר הַצִּיּוֹן

(יא) ט"ז ואלהי נבה ונגול מרובה ביהודה דעה סימן שפח ונרדף הסתים, וכן הסכים בשערי-תשובה, ולא כמחרי"ט וסו"מ אדם: (יב) אלהי נבה ונרדף הסתים [כן כל השפיע קטן: (יג) יורה דעה סימן שפח: (יד) מגן-אברהם ופרי"מ מְגִידִים: (טו) לחם-חמדות: